

Da li građani i lokalna administracija vjeruju u mir i progres u BiH?

Istraživač: Irwin COLIN

rsm@bih.net.ba

Istraživanje javnog mnijenja na ovu temu, dio je zajedničkog projekta Centra za demokratizaciju i pomirenje u jugoistočnoj Evropi (CDRSEE, Solun, Grčka), BBC World Service Trust-a, i BORAM-a iz Sarajeva. Projektom je rukovodio dr. Colin Irwin sa Queen's Univerziteta iz Belfasta, dok je Prizma Research – profesionalna agencija za marketinška, medijska i društvena istraživanja realizovala anketu na terenu. Anketu je radena u periodu od 9. do 23. jula na reprezentativnom uzorku od 1200 slučajno izabranih građana i 300 slučajno izabranih usopenika u preko 50 općinskih/opštinskih administracija. Oba uzorka su sačinjena tako da budu reprezentativna po svim najbitnijim obilježjima kao što su: pripadnost građana entitetu, tipu naselja gdje žive (gradsko/seosko), godine starosti, spol, socijalno porijeklo, politička opredjeljenost, nacionalnost... Anketu je urađena upotrebom metoda personalnih ili terenskih intervjua u domaćinstvima ispitanih i predstavljaće osnovicu projekta "Naš grad, naša budućnost". Projekat uključuje produkciju serijala radio drama koji se bazira na rezultatima pomenutog istraživanja, a koji za krajnji cilj ima jačanje demokratizacije, dobrog upravljanja i vladavine prava u Bosni i Hercegovini.

Namjera autora projekta je da, kroz popularnu radio dramu, promijeni način rada zaposlenih u opštinskim vlastima, ukazujući na loše aspekte tog rada i pristupa poslu, ali također naglašavajući i pozitivne primjere. Krajnji cilj ovog projekta je ohrabriti ljude da ustanu u odbranu svojih građanskih prava u realnima gdje žive i da iskažu svoje potrebe na efikasniji način.

Radnja radio drame smještena je u svakodnevnicu lokalne administracije s ciljem da privuče ciljano slušaateljstvo od 250,000 zaposlenih u opštinskim vlastima, njihove porodice, lokalne političare i građane na području cijele Bosne i Hercegovine. Serijal će istaći postojeće slabosti lokalnih vlasti i biće prezentiran u 12 polusatnih epizoda edukativnog i zabavnog profila (u kojima će u satirično-humorističkoj formi, biti ponuđena rješenja problema u opštinama).

Uloga javnog mnjenja u implementaciji mirovnog sporazuma

Veoma je teško dogovarati mirovne sporazume koji će izdržati test vremena. Ali nedavno iskustvo nam govori da u slučaju kada građani i političari ujedine mirovni i politički proces u zajednički poduhvat, tada se mogućnosti za uspjeh uveliko povećavaju. U Izraelu i Palestini trenutno ne postoji mirovni proces već samo konflikt. Ne postoji politički proces nego samo

neuglasica.

Na Kipru se mir i dalje održava prisustvom UN snaga. Međutim, nedavno otvaranje prelaza preko linije razdvajanja je činjenica koja ohrabruje i koja je naišla na pozitivan odjek na svim stranama. Nažalost, taj politički proces i dalje je neuspješan, budući da žele ljudi imaju malo uticaja na pregovore koji se većinom održavaju iza zatvorenih vrata.

U Sjevernoj Irskoj većina ljudi vjeruje da "je rat završen". Prema implementacija Sporazuma iz Belfasta ne ide baš glatko, ljudi su ga prihvatili na referendumu kao osnovu za svako buduće političko prilagodavanje.

U Bosni i Hercegovini Dejtonski sporazum je okončao rat, ali je prisustvo međunarodnih snaga i dalje neophodno za održanje mira. Međunarodna zajednica želi da se povuče, ali možda neće moći to učiniti sve dok mirovni i politički procesi ne budu "ujedinjeni". Jedan od preduslova da se to desi je da sporazum stekne široku podršku naroda.

Koja pitanja ljudi u BiH smatraju najbitnijim, kojima se treba pozabaviti, da bi se prevazišli devastirajući efekti rata u Bosni i Hercegovini? Koji su najkritičniji socijalni, politički i ekonomski problemi sa kojima su suočeni ljudi u BiH danas? Šta bi se moglo desiti ako se ovi problemi ne prepoznaju na odgovarajući način, i šta ljudi vjeruju da se treba učiniti kako bi se postiglo pomirenje, ekonomska nezavisnost i efikasna vlada u

Kao podrška mirovnom procesu u Sjevernoj Irskoj provedeno je devet istraživanja javnog mnijenja, kako bi ljudi imali mogućnost da kažu svojim političarima šta oni misle da se treba učiniti.

Ovo istraživanje javnog mnijenja koristi irski model, kako bi ljudi Bosne i Hercegovine ođbili mogućnost da izraze svoje stavove na putu progressa.

Kritički prikaz rezultata dat je u daljem tekstu.

Potpuni obuhvatni izvještaji će biti poslani svim političkim strankama i njihovim predstavnicima u vlasti Bosne i Hercegovine, kao i međunarodnoj zajednici, međunarodnim nevladinim organizacijama, civilnom društvu i medijima.

PROBLEMI

Ko je počeo rat??

Ljudi iz različitih zajednica često imaju veoma različito mišljenje o tome koga treba kriviti za rat i probleme koje je rat uzrokovao. Prije svega, kada je riječ o krivici i odgovornosti, od svih intervjuisanih se tražilo da označe čiju su ulogu smatrali "veoma značajnom", "značajnom", donekle značajnom", "manje značajnom" ili da "nije uopšte značajna".

Od 12 mogućih opcija, 68 procenata Bošnjaka se izjasnilo da Srbi imaju "veoma značajnu" odgovornost za rat. Nakon toga uglavnom su krivili međunarodnu zajednicu, dok je samo 8% Bošnjaka ocijenilo vlastitu ulogu

«veoma značajnom».

Srbi su najviše od svih krivili Sjedinjene Američke Države sa 66 %, nakon toga NATO sa 64 posto, dok je 23 % odgovora okarakterisalo vlastitu odgovornost «veoma značajnom».

Prema anketi, 60 % ispitanih Hrvata smatra da su Srbi odgovorni, a 3 procenta manje međunarodna zajednica, dok 14 % karakteriše vlastitu odgovornost kao «veoma značajnu».

Znači, svi okrivljuju nekog drugog više nego sami sebe. To je pretjerivanje i u Sjevernoj Irskoj ovo zovemo «igra krivice». Izgleda da niko nikad ne pobjeđuje, ali ipak igra ostaje veoma popularna. Nekada je teško razumjeti zašto.

Posljedice rata

Kada se radi o devastirajućim efektima rata 84 % ispitanika se slaže da je smrt velikog broja ljudi «veoma značajna» posljedica rata. Slijedeći devastirajući efekat je 2 miliona izbjeglih i raseljenih lica (sa 82 procenta), i onda «razaranja zemlje» sa 78 postotaka.

Poslijeratni problemi

Što se tiče politike i izbora, postoji dosta usuglašenosti među ispitanicima. «Nepotizam» je ocijenjen kao «veoma značajan» problem (sa 53 % odgovora), slijedi «mladi ljudi osjećaju odbojnost prema politici» sa 52 posto, i «politička korupcija nacionalista» sa 51 %.

Problemi političkog neuspjeha smatraju se najznačajnijim. Prati ih zatim uvjerenje da je Dejtonski sporazum zaustavio rat, dok se problemi međuetničkih odnosa smatraju donekle značajnim i gdje su tri najbitnija pitanja:

- «nedostatak finansijske pomoći povratnicima» (43 procenta ocjena «veoma značajno»
- «etnički stereotipi i predrasude su još uvijek veoma jake» (40 %) i

- «značajan broj ljudi ne osjeća da je BiH njihova država i domovina» (39 odsto).

Problemi korupcije se ne smatraju «manje značajnim» od ostalih političkih i izbornih problema, gdje je:

- «korumpiranost političara» na vrhu liste sa 57 posto ocjena «veoma značajno».

- zapošljavanje sa 55 %,
- problemi sudstva sa 54 posto,
- nepotizam sa 53 %,
- policija sa 52 posto...

Ispitanici su «veoma značajnim» okarakterisali slijedeće konstatacije:

- «rijetko koja korupcija se istražuje i sudski goni», 57 % odgovora,

- «nepostojanje sankcija za greške međunarodne zajednice», 51 procentat.

- «sporo provođenje sudskih odluka» 48 % i

- «neefikasan zakon» 43 %

Jasno je da ljudi Bosne i Hercegovine izražavaju ozbiljno nepovjerenje naspram krivičnog pravnog sistema, ne samo po pitanju njegove efikasnosti, nego i u smislu istog tretmana za sve uključujući i međunarodnu zajednicu.

Ekonomija je najvažnija

Beznadežno stanje ekonomije smatra se najoboljelijim problemom kojim se treba pozabaviti, odmah nakon devastirajućih efekata rata. Činjenicu da je «rat uništio ekonomiju» smatra 80 posto ispitanih «veoma značajnom». Slijede je «visoka stopa nezaposlenosti» sa 77 %, konstatacija da «mladi ljudi nemaju perspektive» sa 76 odsto i onda «mladi ljudi odlaze iz zemlje» sa 74 %.

Ovdje se, u stvari, radi o «začaranom krugu». Ukoliko ekonomija ne bude napredovala, mladi ljudi neće ostati, a ako oni ne ostanu kakvi su onda izgledi za budućnost?

Obrazovanje

Kada je u pitanju obrazovanje, prva briga je da «nema vizije budućnosti» (47 odsto odgovora).

Slijedi izbor ponuđenih odgovora:

- «nizak standard obrazovanja» (43 procenta), potom «nema jedinstvenog školskog programa» sa (40 odsto) i «kvalitet univerzitetskog obrazovanja» sa 38 %. Problemi vezani za troškove podijeljenih škola i etničke podjele u školama se također smatraju «značajnim» u 33 odnosno «veoma značajnim» u 32 % odgovora. Ali jasno je da su pitanja kvaliteta u obrazovanju od većeg značaja.

Jednakost polova

Ispitanici su najtežim problemom za žene okarakterisali «dugotrajne posljedice silovanja koja su se desila tokom rata» (54

posto odgovora). Ovu opciju «veoma značajnom» je smatrao 61 posto Bošnjaka, 54 posto Hrvata i 40 posto Srba. Nakon toga dolazi veoma praktično pitanje da «društvo ne daje dovoljno za dječju zaštitu» (53 posto), te da «nema učinkovite komisije za ravnopravnost (jednakost žena» (38 procenta).

Devastirajući efekti rata i ekonomska pitanja izgleda da utiču na pitanja žena isto koliko i svako drugo ovdje predstavljeno pitanje.

Mediji

Dva najvažnija problema vezana za novinarstvo i medije u Bosni i Hercegovini su «nedostatak profesionalnih standarda» i «podijeljenost medija po etničkoj pripadnosti». Slijede ocjene «dosta trača i neprovjerenih priča» (36 posto) i «nepostojanje istraživačkog novinarstva» (34 procenta).

Vlasti i općine/opštine

Od liste sa 26 stavki u pitanju o «vladi i opštinama», šest najvažnijih problema ocijenjeni su «veoma značajnim»:

- «visoki troškovi socijalne pomoći i niska stopa zaposlenosti» prvi sa 64 posto odgovora

- «nedostatak pravde», 63 procenta,

- «niko ne preuzima odgovornost» 60 odsto, - 58 % odgovora odnosilo se na slijedeće konstatacije:

- «sa 280 ministara i ostalog osoblja Ustav ne funkcioniše»,

- «potrebna je obnova infrastrukture»

- «previše nivoa vlasti»,

Lista se nastavlja, ali možda je značajno ovdje primijetiti da rat nije oštetio samo ekonomiju i razne državne službe; oštećeno je i sistem upravljanja državom danas. Prema ispitanicima ovaj problem je značajniji od postojanja beskorisne i skupe državne službe.

Potrebna je reforma državne službe. Ali bez ekonomskog rasta i ustavne reforme takav trud možda neće proizvesti pozitivne promjene kojima se mnogi nadaju.

Međunarodna zajednica

Što se tiče stavova prema međunarodnoj zajednici izraženim u anketi, «veoma

značajnim» su ocijenjeni problemi koje ljudi imaju sa međunarodnom zajednicom i OHR-om:

- «visoko plaćeni stranci u odnosu na lokalno osoblje», (57 odsto odgovora),

- «ne plaćaju porez», 53 procenta;

- «ne razumiju lokalne probleme» i «nedostatak odgovornosti» 52 posto i

- «neprihijereno korištenje sredstava» 50 posto,

Ljudi Bosne i Hercegovine žele da vode svoju sopstvenu državu. To je veoma jasno. Srećom i međunarodna zajednica dijeli ovu ambiciju. Ali kako doći do toga da se ljudi uvjere da je tako?

Budućnost

Ipak, prije no što su ljudi pozvani da kažu svoje mišljenje o tome šta se treba učiniti, svim ispitanim je postavljeno pitanje šta bi se moglo desiti ukoliko građani Bosne i Hercegovine i međunarodna zajednica ne bi uspjeli postići pomirenje, ekonomsku nezavisnost i efikasnu vlast? Sedamdeset šest postotaka smatrao je «veoma mogućim» da zemlja postane «izvor jeftine radne snage», 67 % misli da će ipak pored svega doći do «uključivanja u Evropsku Uniju». Opcija «gubitak međunarodne podrške» pojavila se u 65 % odgovora. «Evropska crna rupa» u 60, a «i Evropska Unija će dići ruku i otići negdje drugo» u 59 procenta odgovora.

U odgovorima se realnom pojavila opcija da Bosna i Hercegovina postane promašena država. «Veoma mogućom» (u 34 % odgovora) ocijenjene su opcije «početak novog rata» ili priključenje Republike Srpske Srbiji i Crnoj Gori, odnosno kantona sa hrvatskom većinom Hrvatskoj, prepuštajući Bošnjacima da proglase državu od ostatka Bosne i Hercegovine. Mada ovakav rezultat uliva povjerenje, ostaje pitanje kako se može izbjeći status «promašene države»?♦

«Nase Mjesto, Nase Sutra» je projekt finansiran od strane Evropske Unije i Fondacije Charls Mot. Projekt sprovede BBC World Service Trust i CDRSEE. Sadržaj ovog teksta je odgovornost CDRSEE-a i ne reflektuje stavovišta Evropske Unije.